

รายวิชา ศิลปะ (นาฏศิลป์)

รหัสวิชา ศ๒๒๑๐๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เรื่อง ละครหลวงวิจิตรวาทการ
ละครร้อง ละครพูด

ครูผู้สอน ครูโชติกา สมพงษ์

ครูนันทวัน ทองทิพย์

เรื่อง ละครหลวงวิจิตรวาทการ
ละครร้อง ละครพูด

ทบทวน

เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕

โดยเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ ได้เดินทางไปยุโรปได้ดูละครโอเปร่า เป็นผู้สร้างโรงละครและสร้างเครื่องแต่งกาย โรงละคร ชื่อว่า “โรงละครตึกดำบรรพ์” และได้แสดงละครแบบใหม่ครั้งแรก จึงเรียกว่า “ละครตึกดำบรรพ์”

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เป็นผู้ทรงคิดบทและวิธีการแสดง

รูปแบบแสดง บทร้องมีแต่บทที่เป็นคำพูด ไม่มีบทที่บอกกิริยาอาการ ตัวละครร้องเองรำเอง ทำนองเพลงร้องและเพลงดนตรีปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ เปลี่ยนฉากตามเนื้อเรื่อง

ละครตึกดำบรรพ์

ทบทวน

ละครพันทาง

ผู้ให้กำเนิดละครพันทางคือ เจ้าพระยามหินทร์ศักดิ์ธำรง
ตั้งชื่อโรงละครแบบฝรั่งเป็นครั้งแรก เรียกว่า “ปรีนซ์เทียเตอร์”

ใช้ทำรำของไทยและท่าของสามัญชนผสมผสานกัน เปลี่ยนฉากไป
ตามเนื้อเรื่อง เรียกว่า “บทละครพระราชพงศาวดาร” และเรียก
ละครชนิดนี้ว่า “ละครพันทาง”

นิยมใช้ผู้แสดงชายและหญิงแสดงตามบทบาทตัวละครแต่งกายตาม
ลักษณะเชื้อชาติตัวละคร เรื่องที่แสดงดัดแปลงมาจากบทละครนอก
จากพงศาวดาร เช่น จีน แขก มอญ ลาว ได้แก่ พระลอ สามก๊ก
ชุยถั่ง ราชาริราช เป็นต้น

ทบทวน

ละครพื้นทาง

ดำเนินเรื่องด้วยคำร้อง ตัวละครจะร้องเองเหมือนละครร้อง มีบทเจรจาเป็นคำพูดธรรมดาแทรกอยู่บ้าง

การร่ายรำมีทั้งดัดแปลงมาจากชาติต่าง ๆ ผสมเข้ากับท่ารำของไทย

ดนตรีใช้วงปี่พาทย์มโหรี และเพิ่มเครื่องดนตรีของภาษานั้น ๆ เข้าไปด้วย เรียกว่า “เครื่องภาษา” เช่น ภาษาจีนมีกลองจีน พม่ามีกลองยาวเพิ่มเติมเป็นต้น นิยมแสดงบนเวที จัดฉากตามท้องเรื่องเช่นเดียวกับละครดีกดำบรรพ์

ทบทวน

ละครเสภา

กำเนิดมาจากการเล่านิทานที่นิยมแพร่หลาย สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้มีผู้คิดเอาตัวละครเข้ามาแสดงการรำและทำบทบาทตามคำขับเสภาและร้องเพลง เรียกว่า “เสภารำ”

สมัยรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับพระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชาช่วยกันชำระเสภาขุนช้าง-ขุนแผน แก้ไขกลอนให้เชื่อมติดต่อกัน

พิมพ์เป็นฉบับหอสมุดแห่งชาติขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ซึ่งเป็นแบบแผนของการแสดงขับเสภา ซึ่งต่อมากลายเป็น “ละครเสภา”

ผู้แสดงใช้ผู้แสดงชายและหญิง ตามบทเสภาของเรื่อง การแต่งกายตามท้องเรื่องเรื่องที่แสดง เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผน ไกรทอง

นักเรียนคิดว่า ภาพไหนคือละครเรื่องอะไร?

- ✓ ละครหลวงวิจิตรวาทการ เรื่อง เลือดสุพรรณ
- ✓ ละครเรื่อง เรื่อง สาวเครือฟ้า
- ✓ ละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายความเป็นมา และลักษณะของละครหลวงวิจิตรวาทการได้อย่างถูกต้อง
๒. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายความเป็นมา และลักษณะของละครร้องได้อย่างถูกต้อง
๓. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายความเป็นมา และลักษณะของละครพูดได้อย่างถูกต้อง

ละครหลวงวิจิตรวาทการ เรื่อง เลือดสุพรรณ

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อตั้งกรมศิลปากรและโรงเรียนนาฏดุริยางค์ศาสตร์ ขึ้นฝึกฝนนักเรียนด้วยเพื่อรักษาศิลปะของชาติไว้มิให้เสื่อมสูญ หลวงวิจิตรวาทการ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร เห็นคุณค่าทางการละครที่จะใช้เป็นสื่อปลุกใจ ให้ประชาชนเกิดความรักชาติ บทละครแนวประวัติศาสตร์ มีทั้งรัก รบ อารมณ์สะเทือนใจ มักใช้ผู้แสดงทั้งผู้ชาย และผู้หญิง แสดงตามบทบาทในเรื่องที่กำหนด

ละครหลวงวิจิตรวาทการ เรื่อง เลือดสุพรรณ

แต่งกายตามเนื้อเรื่องและให้ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ เรื่องที่แสดง ได้แก่ ราชมนู พระเจ้ากรุงธน คีกกลาง เจ้าหญิงแสนหวีเลือดสุพรรณ เป็นต้น ดนตรีบรรเลงด้วยวงดนตรีไทย และวงดนตรีสากลประกอบกัน เพลงร้อง มีทั้งเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล สถานที่แสดง แสดงได้ทุกสถานที่ และจะมีการจัดฉากที่วิจิตรบรรจง

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

ละครเลือดสุพรรณ

เผยแพร่โดย Nanney Npz

เผยแพร่วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ที่มา www.youtube.com/watch?v=ODeN65KhjJc

ละครร้อง

กำเนิดขึ้นในตอนปลายรัชกาลที่ ๕ ปรับปรุงขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากละครต่างประเทศ ต้นกำเนิดมาจากแสดงของชาวมลายู เรียกว่า “บังสาวัน” ได้เคยเล่นถวายรัชกาลที่ ๕ ทอดพระเนตรครั้งแรกที่เมืองไทรบุรีและต่อมาละครบังสาวันได้เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงแก้ไขปรับปรุงเป็นละครร้องเล่นที่โรงละครปรีดาลัย เรียกชื่อว่า “ละครหลวงนฤมิตร” หรือ “ละครปรีดาลัย” ละครร้องได้นิยมกันมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ สถานที่แสดง แสดงในโรงละครทั่วไป

ละครร้องแบ่งออก ๒ ประเภท ได้แก่ ละครร้องสลั้บพูด และ ละครร้องล้วน

ละครร้องสลับพูด

ในละครมีทั้งบทร้อง และบทพูด ยึดถือการร้องเป็นส่วนสำคัญ แม้ตัดบทพูดออกทั้งหมดเหลือแต่บทร้องก็ยังสามารถเนื้อเรื่องสมบูรณ์ ตัวละครจะทำท่าประกอบตามธรรมชาติมากที่สุดตรงเรียกว่า “ละครกำแบ” ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน ยกเว้นตัวตลกหรือจำพวกที่เรียกว่า “ตลกตามพระ” ซึ่งใช้ผู้ชายแสดง มีบทเป็นผู้ช่วยพระเอกแสดงบทตลกขบขันจริง ๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เรื่องที่แสดง ได้แก่ สาวเครือฟ้า ตู๊กตายอดรัก ขวดแก้วเจียรไน เครื่องรงค์ กากี

ดนตรีประกอบบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้มวมหรืออาจใช้วงมโหรีประกอบ ในกรณีที่นักแสดงเรื่องเกี่ยวกับชนชาติอื่น ๆ

ละครร้องล้วน

ละครร้องล้วน ๆ ใน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธสยามมกุฎราชกุมาร ตัวละครขับร้องโต้ตอบกัน และเล่าเรื่องเป็นทำนองแทนการพูดดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลงล้วน ๆ ไม่มีบทพูดแทรก

ผู้แสดง ใช้ผู้ชาย และผู้หญิงแสดงจริงตามเนื้อเรื่อง เรื่องที่แสดงคือ เรื่องสาวตรี ดนตรีประกอบบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์มโหรี

standards as it adheres to the Philosophy of Sufficiency Economy

Pursue excellence and dedication to uphold

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

การแสดงละครเรื่องสลับพูดเรื่อง “สาวเครือฟ้า” ๑

เผยแพร่โดย birthday tak

เผยแพร่วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๒

ที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=ed0TRdTEbww>

ละครพูด

เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงละครพูดสมัครเล่นเป็นครั้งแรก เนื้อเรื่องละครพูดที่แสดงในสมัยนี้ ดัดแปลงมาจากบทละครรำที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นยุคทองของละครพูด ประชาชนให้ความสนใจต่อละครประเภทนี้ มาก เพราะเห็นว่าเป็นของแปลกและแสดงได้ง่ายพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนละครพูดอย่างยิ่ง

ละครพูด

ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดที่ดีเด่นเป็นจำนวนมาก และทรงร่วมในการแสดงด้วยหลายครั้ง ละครพูด มี ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ละครพูดล้วน ๆ หรือละครพูดแบบร้อยแก้ว ดำเนินเรื่องโดยการพูด ไม่มีเพลงร้อง

๒. ละครพูดแบบร้อยกรอง ดำเนินเรื่องโดยการพูดแบบร้อยกรอง ไม่มีเพลงร้อง

๓. ละครพูดสลับลำ ดำเนินเรื่องทั้งการพูดแบบร้อยกรอง และใช้เพลงร้อง

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์

“ละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”

วิทยาลัยนาฏศิลป์

เผยแพร่โดย photographerdd

เผยแพร่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๒

ที่มา <https://www.youtube.com/watch?v=fAkrCumnTw4>

กิจกรรม

คำชี้แจง

๑. ให้นักเรียนจับกลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กันและส่งตัวแทนมารับบัตรคำ
๒. ให้นักเรียนจับคู่บัตรคำประกอบด้วย รูปภาพ ลักษณะ ชื่อประเภทละคร ให้สอดคล้องกัน บนโต๊ะนักเรียนของตัวแทน

สรุปละครหลวงวิจิตรวาทการ ละครร้อง ละครพูด

ละคร

หลวงวิจิตรวาทการ

พ.ศ. ๒๔๗๕ ก่อตั้งกรมศิลปากรและโรงเรียนนาฏดุริยางค์ศาสตร์

หลวงวิจิตรวาทการ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากร เห็นคุณค่าทางการละครที่จะใช้เป็นสื่อปลูกใจ ให้ประชาชนเกิดความรักชาติ

- มักใช้ผู้แสดงทั้งผู้ชายและผู้หญิงแสดงตามบทบาทในเรื่องที่กำหนด
- แต่งกายตามเนื้อเรื่องและให้ถูกต้องตามประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้น ๆ

- ดนตรีบรรเลงด้วยวงดนตรีไทยและวงดนตรีสากลประกอบกับเพลงร้อง มีทั้งเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล
- สถานที่แสดง แสดงได้ทุกสถานที่ และจะมีการจัดฉากที่วิจิตรบรรจง

สรุปละครหลวงวิจิตรวาทการ ละครร้อง ละครพูด

ละครร้อง

กำเนิดขึ้นในตอนปลายรัชกาลที่ ๕ ปรับปรุงขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากละครต่างประเทศ ต้นกำเนิดมาจากแสดงของชาวมลายู เรียกว่า “บังสาวัน” ได้เคยเล่นถวายรัชกาลที่ ๕ ทอดพระเนตรครั้งแรกที่เมืองไทรบุรี

ต่อมาละครบังสาวันได้เข้ามาแสดงในกรุงเทพฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงแก้ไขปรับปรุงเป็นละครร้อง

- เล่นที่โรงละครปรีดาลัย เรียกชื่อว่า “ละครหลวงนฤมิตร” หรือ “ละครปรีดาลัย” นิยมกันมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ สถานที่แสดง แสดงในโรงละครทั่วไป
- ละครร้องแบ่งออก ๒ ประเภท ได้แก่ ละครร้องสลั้บพูด และ ละครร้องล้วน

สรุปละครหลวงวิจิตรวาทการ ละครร้อง ละครพูด

ละครร้องสลับพูด

ละครร้องล้วน

มีทั้งบทร้อง และบทพูด ยึดถือการร้องเป็นส่วนสำคัญ แม้ตัดบทพูดออกทั้งหมดเหลือแต่บทร้องก็ยังได้เนื้อเรื่องสมบูรณ์

ผู้แสดง ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน ยกเว้นตัวตลกหรือจำเວดที่เรียกว่า “ตลกตามพระ” ซึ่งใช้ผู้ชายแสดง มีบทเป็นผู้ช่วยพระเอกแสดงบทตลกบทตลกขบขันจริง ๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

- ตัวละครขับร้องโต้ตอบกัน และเล่าเรื่องเป็นทำนองแทนการพูดดำเนินเรื่องด้วยการร้องเพลงล้วน ๆ ไม่มีบทพูดแทรก
- ผู้แสดง ใช้ผู้ชาย และผู้หญิงแสดงจริงตามเนื้อเรื่อง
- ดนตรีประกอบบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ไม้นวม

สรุปละครหลวงวิจิตรวาทการ ละครร้อง ละครพูด

ละครพูด

รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการแสดงละครพูดสมัครเล่นเป็นครั้งแรก เนื้อเรื่องละครพูดที่แสดงในสมัยนี้ ดัดแปลงมาจากบทละครรำที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

ทรงพระราชนิพนธ์บทละครพูดที่ดีเด่นเป็นจำนวนมาก และทรงร่วมในการแสดงด้วยหลายครั้ง ละครพูด มี ๓ ประเภท ได้แก่

๑. ละครพูดล้วน ๆ หรือละครพูดแบบร้อยแก้ว ดำเนินเรื่องโดยการพูด ไม่มีเพลงร้อง
๒. ละครพูดแบบร้อยกรอง ดำเนินเรื่องโดยการพูดแบบร้อยกรอง ไม่มีเพลงร้อง
๓. ละครพูดสลับลำ ดำเนินเรื่องทั้งการพูดแบบร้อยกรอง และใช้เพลงร้อง

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง สรูปละครไทย
แบบปรับปรุงขึ้นใหม่

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงาน เรื่อง

ละครไทยแบบปรับปรุงใหม่

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

